

*főiskolai docens, Testnevelés- és Sporttudományi Intézet, SZTE, Szeged
főiskolai tanársegéd, Testnevelés- és Sporttudományi Intézet, SZTE, Szeged
intézetigazgató, TTK Testnevelés- és Sporttudományi Intézet, PTE, Pécs*

A konfliktusmegoldó képesség hátterének vizsgálata általános iskolai tanulók körében

A dolgozat rövid áttekintést nyújt a felső tagozatos általános iskolás tanulók konfliktusmegoldó stílusáról. A vizsgálat egy testnevelő tanári szerepjátékot mutat be: a tanuló saját magát, az egyik szülőt, illetve testnevelő tanárát képzeli el ugyanabban a szituációban. Milyen tartalmú erőfeszítést tesz a tanuló a harmónia, az egyensúlyi állapot megőrzése, megszerzése érdekében, és ez elég-e a továbblépéshez, a fejlődés dinamikájához?

Munkánk ismerteti a testnevelés órai konfliktusok szerepét, jelentőségét, valamint a konfliktuskezelés mögött meghúzódó és a személyiségjegyeket alapvetően befolyásoló, alakító tényezőket. Bemutatja a konfliktusos nevelési helyzetek megoldásában mutatkozó kategóriákat egy felfogó-értékelő rendszer segítségével. Ezután külön-külön elemzi a tanulónak saját maga, valamint a szülő és a testnevelő tanár elképzelt szerepében megjelölt válaszokat, amelyek valószínűleg a vizsgált egyének szituációtól független viselkedését fogják visszatükrözni, azaz a megoldások személyiségspecifikusak lesznek.

Végül a dolgozat megpróbál választ adni arra, hogy a tanulók viselkedésében a családi vagy az iskolai szocializáció eredménye-e a dominánsabb, azaz a szülő vagy a testnevelő tanár nevelési stílusa befolyásolja-e őt jobban a testnevelés órai konfliktusok megoldásában.

A konfliktus jelenléte életünk valamennyi dimenziójában ma már természetesnek számít. Azonban a konfliktuspedagógia mint önálló diszciplína csak az utóbbi évtizedekben alakult ki. Létrejötté elsősorban a nevelő és a nevelt, iskolai viszonylatban a pedagógus és a diák megváltozott kapcsolatának köszönhető.

A pedagógiai gyakorlatban előforduló konfliktusoknak az utóbbi években nem csupán (sőt nem is elsősorban) a száma nőtt meg, hanem a tartalmuk lett összehasonlíthatatlanul változatosabb.

A felgyorsult társadalmi, technikai fejlődés, az információs forradalom, a globalizálódás megállíthatatlan folyamata megváltoztatja a (korábban sem minden esetben működő, de bizonyos határok között elhithető) pedagógus szerepet és a korábbinál is esetlegesebbé teszi a tanítvány információinak, tapasztalatainak megismerhetőségi körét.

Ezért felértékelődött a nevelő és a nevelt közötti kölcsönösség, a kooperáció készsége és képessége, s ezzel együtt a problémák együttes, konstruktív és a felek számára minél kevesebb veszteséggel járó megoldásának keresése.

A hagyományos iskolai hierarchia összeomlásával a tanár-tanuló közötti folyamatos együttműködés igénye az eddigieknél nagyobb felelősséget állít a pedagógus elé. A

gyereket (pedagógus-jelölteket) lépésről lépésre meg kell tanítani arra, hogy képes legyen a kooperációra, fokról fokra kell eljuttatni őt a magáért és másokért való felelősség átvállalására.

Problémafelvetés

A testnevelés órai tevékenység az órán együtt dolgozó tanuló és tanár interakciójában valósul meg. Az interakciók sorozata egyben kisebb-nagyobb konfliktusok sorozata is. A gyermekek és a pedagógusok között kialakuló konfliktusok sajátos nevelési és nevelődési helyzetet jelentenek a személyiség és a szociális készségek szempontjából.

Testnevelés órán a konfliktusokat gerjesztő fő tényezők elsősorban maguk a tanulók. A tanítványok, akik az órákra is magukkal hozzák minden korábbi élményüket, tapasztalatukat, elsődleges szocializációbeli, társadalmi különbségeiket, túlfokozott vagy éppen csekély ambícióikat, életkori sajátosságaikból, személyiségjellemzőikből, aktuális körülményeikből adódó szükségleteiket. Már önmagában ez a sokféleség, valamint az a körülmény, hogy egy-egy osztály „szociális kényszerképződményként” jön létre, és a csoportdinamikai folyamat során érlelődik belőle valamifajta közösségnek is nevezhető újabb minőség, konfliktusok sorozatának létrejöttét valószínűsíti.

Testnevelés órán egy adott pedagógiai helyzet mindig különböző körülmények és hatások sajátosan bonyolult összeilleszkedéséből ered. Megoldása csakis az összes hatások és körülmények figyelembevételével, konkrét módon lehetséges. Mindezek alapján a testnevelő tanár a konfliktusos nevelési helyzetekben, az abból adódó alapfeszültségek levezetése érdekében, nagyon erőteljes hatás kifejtésére törekszik, hogy az őt megzavaró tanulói akciókat megszüntesse, illetve megfelelő mederbe terelje.

A tanulók állapotát sok helyzetben indulati feszültség jellemzi, ami abból származik, hogy a nevelő ráhatásával ellentétes módon szeretnének viselkedni. Így a konfliktusos nevelési szituációkban a tanuló-tanár viszony magas feszültségű, amit tovább fokoz, hogy a helyzetet a testnevelő tanárnak általában gyorsan kell megoldania

Testnevelés órán a konfliktusokat gerjesztő fő tényezők elsősorban maguk a tanulók. A tanítványok, akik az órákra is magukkal hozzák minden korábbi élményüket, tapasztalatukat, elsődleges szocializációbeli, társadalmi különbségeiket, túlfokozott vagy éppen csekély ambícióikat, életkori sajátosságaikból, személyiségjellemzőikből, aktuális körülményeikből adódó szükségleteiket. Már önmagában ez a sokféleség, valamint az a körülmény, hogy egy-egy osztály „szociális kényszerképződményként” jön létre, és a csoportdinamikai folyamat során érlelődik belőle valamifajta közösségnek is nevezhető újabb minőség, konfliktusok sorozatának létrejöttét valószínűsíti.

Munkahipotézis

Feltehető, hogy ha a felső tagozat testnevelés óráin tipikusnak tekinthető nevelési konfliktusokat ismertetjük és felszólítjuk a tanulókat azok elképzelésére, valamint a válaszághú válasz megjelölésére (a példaadó szülő, illetve a testnevelő tanár viselkedése a szituációkban), akkor szerintünk a megoldások elemzéséből megállapítható lesz, hogy a tanulók konfliktusmegoldó stílusa a testnevelő tanárhoz áll közelebb, illetve választ kapunk a következő kérdésekre:

– Megállapítható-e a tanuló, a tanár és a családi háttér nevelői stílusa?

- Melyik az a nevelési stílus, amelyiket leggyakrabban átveszik a gyerekek, függetlenül attól, hogy a testnevelő tanárra, vagy valamelyik szülőre hasonlít?
- A testnevelés óra sajátosságaiból eredően dominánsabbak lesznek-e a restriktív (korlátozó, szabályozó) tartalmú megoldások?

Módszer és minta

A testnevelés órai konfliktushelyzetek megoldóesztijére az alábbiak miatt esett a választás:

- a tanulóknak alkalmuk volt a legalább fél éve velük foglalkozó testnevelő tanár nevelési stílusát megismerni;

- a családi szocializáció eredménye, színvonala egyértelműen tükröződik a válaszokban;
- a szubjektivitást a módszer nem képes kiszűrni, azonban nem a megfigyelői, hanem a tanulói szubjektivitást veszi figyelembe, és ebből próbál következtetni a konfliktusmegoldás háttérére;

- a módszer indirekt úton kérdez rá a szülő, illetve a testnevelő tanár nevelési stílusára. A tanulók nem tudják, hogy a megkérdezettek nevelői erényeiről, illetve fogyatékoságairól nyilatkoznak-e akkor, amikor választanak a megoldások közül.

A több éves tanítási tapasztalattal rendelkező testnevelő tanároktól begyűjtött és az ebből kiválasztott konfliktusokat úgy csoportosítottuk 6 szituációba, hogy a vizsgált személy tapasztalatában rögzült sajátosságok a magatartást általában; a megértést és a tanulók életkorának elfogadását, a gyermekszertetet, a türelmet, a tanulók érzelmeinek figyelembevételét, a szülő és a testnevelő tanár együttérzését és pedagógiai tapintatát pedig konkrétan jelzik.

Elképzelésünk szerint az így mutatkozó felfogó-értékelő rendszerben a szituációkban rejlő sokféle megoldás kimutatja a tanulók tapasztalatában rögzült konfliktusmegoldó képességeket. Az alaptípusok a következők:

Kooperatív (K)

Pozitív tanári megnyilvánulások területe. Alaptónusa a megértő, együttműködve fejlesztő pedagógiai magatartás. Jellemzői: a tanulók jogainak, igényeinek, fejlettségi szintjének ismerete és elfogadása, érdeklődésre, segítségre és együttműködésre mindig kész viselkedés, kudarcok elkerülésére való törekvés.

Restriktív (R)

A testnevelő tanár szervező, irányító személy, akinek tevékenységében dominál a tanulók tevékenységének állandó szabályozása, korlátozása. Tilt minden olyan viselkedésformát, amelyek – eddigi tapasztalatai szerint – gátolják, nehezítik a célok elérését. Tehát a magatartás korlátozó, hiányzik a pedagógiai optimizmus, a viselkedés eredmény-centrikusságra, pedagógiai célratörésre utal.

Inerciás (IN)

A pedagógiai tehetetlenség, passzivitás tükröződése. Jellemzői: a nevelési lehetőségről való lemondás; a gyermek aktuális személyiségének elfogadása; nincs frusztrációs élmény; megállapítja, helyteleníti az elkövetett hibát, de megoldást nem javasol, és így a konfliktushelyzetet sem képes feloldani.

Indifferens (ID)

A közönyös, hideg pedagógiai magatartás kizár minden emocionális azonosulást a gyermekkel. Jellemzői: nem érdeklik a tanulók, hidegen és merev sablonokkal korlátozza magatartásukat, esetleg gúnyval, iróniával, cinizmussal, felülről kezeli őket.

Agresszív (A)

A tanár saját hatalmi pozícióját erőszakosan hangsúlyozza és kizárja a tanulói függetlenség minimális lehetőségét is. Jellemzői: korlátlan hatalom hangsúlyozása, testi fenyegetés, megalázó büntetés, a tanuló meggyanúsítása, valamint a gyermek védtelenségének, tehetetlenségének hangsúlyozása.

Vizsgálatainkat 2003 májusában az SZTE JGYTFK Gyakorló Általános Iskola négy (5–6.) osztályában végeztük el. A hat situációt egyszerű „gyerekenyelven” írtuk le három feladatlapon, és felszólítottuk a tanulókat az alábbiak elképzelésére:

– Mít tenne, ha most ő maga lenne a testnevelő tanár?

– Mely megoldást választaná a szülő (a tanuló dönt, de a szülők neme nem változhat az egyes situációkban), ha az apa vagy az anya lenne a testnevelő tanár helyében?

– Hogyan szokott viselkedni a testnevelő tanár ezekben a helyzetekben?

A tanuló situációként két megoldást is bekarikázhatott, amire azért volt szükség, mert a kevert konfliktusmegoldás gyakoribb, amit könnyebb megállapítani két válaszból.

A kérdőíveket az osztályfőnök jelenlétében, a testnevelő tanár tudta nélkül, kb. 30 perc alatt töltöttük ki.

A tanulók a feladatot készségesen, szívesen vállalták. Kérdések, téves értelmezések ritkán fordultak elő. Emocionális reakciókat azonban gyakran figyeltünk meg, ami kunogásban, cinkos egymásra nézésben nyilvánult meg.

Eredmények

A vizsgálatban összesen négy osztály 112 tanulója vett részt (60 fiú, 52 lány). A lány tanulók válaszai mind a négy osztályban sokkal árnyaltabbak voltak, ugyanis közülük mindenki, minden esetben 2–2 választ jelölt meg.

Az 1. táblázat azt mutatja be, hogy a vizsgált tanulók közel fele nemtől függetlenül másolja az osztály testnevelő tanárának konfliktusmegoldó stílusát, míg kb. egyharmaduk otthonról valamelyik szülőtől hozza a domináns viselkedést. Elgondolkodtató és komoly háttérvizsgálatra lenne szükség azoknál a tanulóknál, akik egyszer sem választották a mintaadó felnőttek viselkedését.

A situációk megoldására választott szülőt a 2. táblázat szemlélteti. Megfigyelhető, hogy a testnevelő tanár nevelő-oktatói tevékenységét a tanulók nagy többsége az anya nevelési stílusával tudja leginkább elképzelni.

Az ötdimenziós felfogó-értékelő rendszer kategóriáit felhasználva a 3. táblázatból az alábbi eredmények olvashatók ki. A fiúk esetében függetlenül attól, hogy a testnevelő vagy a szülő stílusát másolják, a restriktív-kooperatív válaszok többsége figyelhető meg. Meglehetősen magas volt a személyiséget romboló agresszív konfliktusmegoldás. Ez azért is meglepő, mert a gyakorló általános iskolába „válogatott” gyerekek járnak.

A 4. táblázat adatai szerint azoknál a lányoknál, akik inkább a tanár nevelési stílusát használják, jellemzően a restriktív-kooperatív válaszok figyelhető meg. Az apa konfliktusmegoldó képességét másoló lányok többsége a restriktív-inerciás kategóriába sorolható választ adott.

A nevelési stílusok aránya tanár-szülő bontásban már nem mutat nagy különbséget. Az eredmény nem dicséri a tanárokat, hiszen nekik a pedagógiai-pszichológiai képzettségükből eredően a konstruktív konfliktusmegoldásokban kellene gondolkodniuk. (1. ábra)

A tanár, illetve a szülő nevelési stílusának másolásában a lányok tűnnek eredményesebbnek, bár a szülőt választó lányok kooperatív megoldásai alacsonynak, míg a közömbös, érzelemmentes válaszok aránya magasnak mondható. (2. ábra)

Az eredmények értékelése

A négy osztályból háromban azt találtuk, hogy a gyerekek a konfliktusok megoldásában elsősorban testnevelő tanáruk magatartását utánozzák. Ebben a három osztályban a tanulók a tanárról a restriktív-kooperatív nevelési stílust mintázzák. Ez a stílus inkább korlátozó, mint együttműködő magatartást képvisel, és valószínűleg e gyakori megoldások mögött a testnevelés óra sajátos tartalma húzódik meg.

Egy osztály esetében a szülő konfliktusmegoldó képessége bizonyult dominánsnak, tehát a családi háttér, a szülő a restriktív-inerciás nevelési stílust közvetíti a gyerek felé.

A restriktív nevelési stílus vezető szerepe több szempontból elgondolkodtató. Ez ugyanis egy korlátozó nevelői magatartás, ahol a tanár mindent a képzés eredményességéért tesz, és így a nevelői munka háttérbe szorul. Hordozza az együttműködés jeleit, de a probléma forrásának mégis mindig a tanulót tekinti, őt marasztalja el és a feszültséget gyakran büntetéssel oldja fel. Ennél természetesen van (és kell használni) hatékonyabb konfliktuskezelési eljárása is, de alkalmazására mégis szükség van, pl. a hatékony szervezés, a balesetmentes gyakorlás érdekében. A családi háttérrel tekintve is jellemző a restriktív nevelési stílus, ami a fiúknál a kooperatív, a lányoknál az inerciás megoldással egészül ki. A kapott eredményeket figyelembe véve úgy gondoljuk, hogy a gyerekek inkább az iskolai közegben van alkalma találkozni a pozitív, együttműködve fejleszteni kívánó konfliktuskezeléssel.

nek, tehát a családi háttér, a szülő a restriktív-inerciás nevelési stílust közvetíti a gyerek felé.

Az anyát utánzó viselkedésformák arányán elcsodálkoztunk, hiszen úgy gondoltuk, hogy az apa lesz az otthoni szocializációs folyamatban a korlátozó, a szabályozó magatartás közvetítésének a főszereplője, ami természetesen nem zárja ki az együttműködés képességét. Azonban, ha egy kicsit részletesebben megvizsgáljuk ezt az osztályt, megállapíthatjuk, hogy a fiúknál a restriktív-kooperatív megoldás kerül előtérbe, és ezt a mérleget azután a lány tanulók a restriktív-inerciás stílus felé fordítják. Ennek oka kereshető abban is, hogy az apák a leány gyermekeikkel kevésbé sikeresen képesek kezelni konfliktusaikat, mint a fiúkkal.

Az egyes tanulóktól kapott megoldásszerűakat személyenként azért nem értékeltük, mert úgy gondoltuk, hogy ezekben nem a tanár stílusa, hanem csak egy tanulóhoz fűződő konkrét viszony tükröződik. Ez az interperszonális kapcsolat a tanuló aktuális személyiségétől függően változó.

A tanár, illetve a másik közeget közvetítő szülő nevelési stílusát csak az adott osztály tanulóitól kapott válaszok megoszlásában tekintettük jellemzőnek.

Összegezés

Alaphipotézisünk, miszerint a 10–12 éves korosztály személyiségfejlődésére, formálódó konfliktusmegoldó stílusára az iskolai közeg, a testnevelő tanár van nagyobb hatással, beigazolódott. A vizsgálat eredményei alapján szintén igennel lehet válaszolni a hipotézis további kérdéseire is.

A restriktív nevelési stílus vezető szerepe több szempontból elgondolkodtató. Ez ugyanis egy korlátozó nevelői magatartás, ahol a tanár mindent a képzés eredményességéért tesz, és így a nevelői munka háttérbe szorul. Hordozza az együttműködés jeleit, de a probléma forrásának mégis mindig a tanulót tekinti, őt marasztalja el és a feszültséget gyakran büntetéssel oldja fel. Ennél természetesen van (és kell használni) ha-

tékonyabb konfliktuskezelési eljárása is, de alkalmazására mégis szükség van, pl. a hatékony szervezés, a balesetmentes gyakorlás érdekében.

A családi hátteret tekintve is jellemző a restriktív nevelési stílus, ami a fiúknál a kooperatív, a lányoknál az inerciás megoldással egészül ki. A kapott eredményeket figyelembe véve úgy gondoljuk, hogy a gyerekek inkább az iskolai közegben van alkalma találkozni a pozitív, együttműködve fejleszteni kívánó konfliktuskezeléssel. Ezért nem mindegy, hogy a kevésbé hatékony szülői magatartás mellé milyen testnevelő tanári példát tapasztal a tanuló. Többek között ezért is lenne fontos a testnevelés szakos tanárjelöltek pozitív konstruktív konfliktusmegoldó képességét – akár egy kurzus erejéig is – az eddigiéknél konkrétabb és hatékonyabb módon fejleszteni. Ezt egy komoly feladatnak tekintjük, és ezért vizsgálatainkat ebbe az irányba szeretnénk folytatni.

1. táblázat. Konfliktusmegoldó stílusok összehasonlító háttere

Tanulók	Szülőre	Testnevelőre	Mindkettőre	Egyikre sem
60 fiú (100%)	19 fő (32%)	32 fő (53%)	3 fő (4%)	6 fő (7%)
52 lány (100%)	16 fő (31%)	25 fő (48%)	9 fő (17%)	3 fő (6%)
Összesített (100%)	35 fő (31,5%)	57 fő (50,5%)	12 fő (10,5%)	9 fő (6,5%)

2. táblázat. Szerepjátékra választott szülők %-os megoszlása

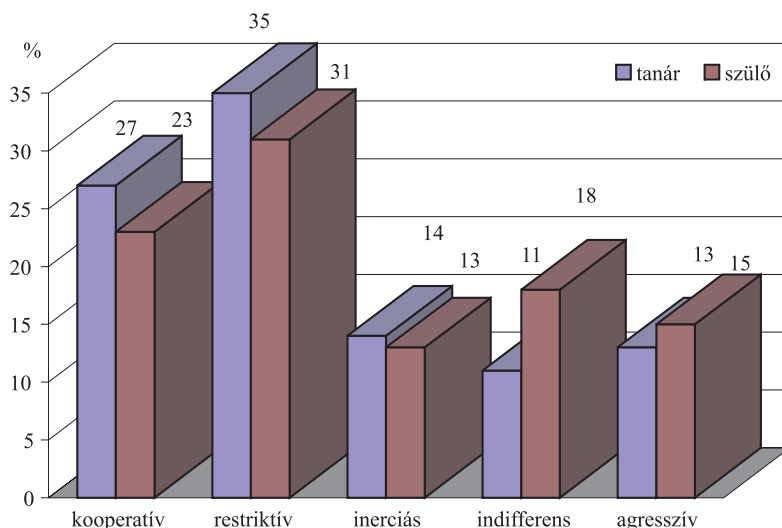
	Anya	Apa
Lányok	88 (%)	12 (%)
Fiúk	64 (%)	36 (%)
Összesített	76 (%)	24 (%)

3. táblázat. Fiúk konfliktusmegoldó stílusa

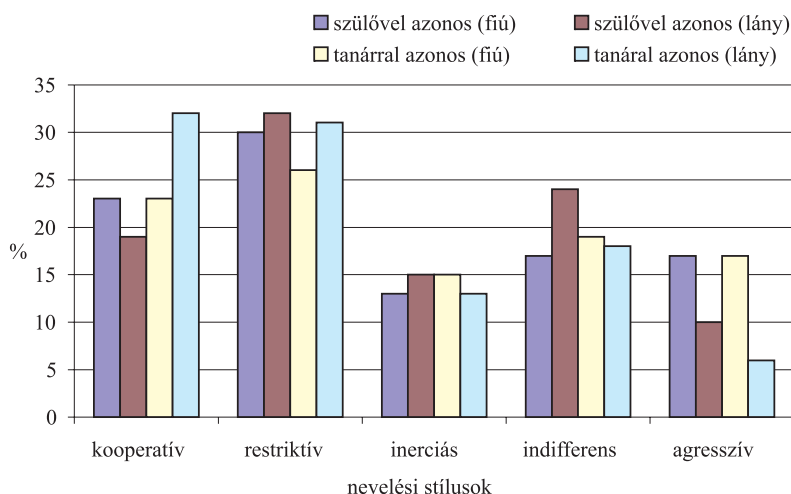
Összes fiú tanuló	Tanárral azonos (%)	Szülővel azonos (%)	Összesített (%)
Kooperatív	22,4	22,6	22,5
Restriktív	25,7	30,4	28,1
Inerciás	15,1	13,4	14,3
Indifferens	19,4	17,0	18,2
Agresszív	17,4	16,6	17,0
Összesített (%)	100,0	100,0	100,0

4. táblázat. Lányok konfliktusmegoldó stílusa

Összes lány tanuló	Tanárral azonos (%)	Szülővel azonos (%)	Összesített (%)
Kooperatív	32,3	18,3	25,3
Restriktív	30,4	33,0	31,7
Inerciás	12,7	15,3	14,0
Indifferens	18,5	24,0	21,3
Agresszív	6,1	9,4	7,7
Összesített (%)	100,0	100,0	100,0

1. ábra. Nevelési stílusok tanár-szülő bontásban

2. ábra. Tanár/szülő nevelési stílusa fiú-lány bontásban

Melléklet – szerepjáték

A. Feladatlap

Testnevelés órán vagy, és most képzelj el, hogy Te vagy ott a testnevelő tanár. Megkérünk, hogy karikázd be feladatonként annak az egy vagy kettő válasznak a betűjelét, ami szerinted megoldja az adott helyzetet.

B. Feladatlap

Most játszunk azt, hogy az egyik szülőd (apa, anya közül választanod kell!) a testnevelő tanár. Vájon mit tenne az alábbi helyzetekben, ha ő lenne a testnevelő tanárod? Megkérünk, karikázd be annak az egy vagy kettő válasznak a betűjelét, amely szerinted legjobban illik rá!

Mielőtt elkezdenéd, karikázd be, hogy kit választottál testnevelő tanárodnak: APA ANYA

C. Feladatlap

Most képzeld el, hogy a testnevelő tanárod tartja az órát. Megkérünk, hogy helyzetenként karikázd be annak az egy vagy kettő megoldásnak a betűjelét, amit szerinted testnevelő tanárod választana. A következő események történnek meg testnevelő tanárod testnevelés óráján:

1. Testnevelés órára az egyik osztálytársad, Norbi, tormanadrágja zsebében behozta a legmenőbb autós-kártyáit. A sorakozónál szomszédja, Ákos, meglátta, és halkan elkezdett könyörögni:

– Mutasd meg, légy szíves!

A Norbi éppen oda akarta adni, amikor a tanár észrevette és közbelépett:

- a) Ebben a pillanatban kidobod az összeset a szemébe!
- b) Add ide a kártyákat! Majd a jövő héten megkapod, ha jó leszel!
- c) Örülök, hogy ilyen szép kártyáid vannak, de most tedd el őket! Majd a szünetben én is megnézem őket, viszont ha most nem figyelsz ide, mi az első feladat, nem fogod tudni pontosan végrehajtani!
- d) De szép ez a gyűjtemény! De most mit csináljak veletek?
- e) Tedd el a képeket, ezek nem ide valók!

1. A 6. c teszi óra előtt az öltözőben beszélgetett. Géza nagyon csúnyát mondott a testnevelő tanárra. Becsöngettek és az osztály bement a tornaterembe. Sorakozónál Attila jelentkezett. A tanár felszólította, mire ő rámutatott Gézára, és ezt mondta:

– Géza az öltözőben nagyon csúnyát mondott a tanár nénire/bácsira!

Erre a testnevelő tanár néni/ bácsi ezt válaszolta:

- a) Más ilyen kölyköktől nem is várok, de jegyezzétek meg; nem érdekel a ti véleményetek, itt én parancsolok!
- b) Egyáltalán nem szép dolog másra csúnyát mondani, óra végén nem játszhatok!
- c) Most dolgozzunk, majd kettesben megbeszéljük, hogy miért haragszol rám!
- d) Az ilyesmit én meg sem hallom! Nem szép dolog így beszélni a tanító nénitekről, aki annyi mindent megtesz értetek!
- e) Nem érdekel, én is mondhatok csúnyát róla, ha akarok!

1. Testnevelés órán a tanár a feladatokat mindig azzal a gyerekekkel mutatattja be, aki az azt megelőző feladatot a legügyesebben hajtotta végre. Levente nagyon szerette volna bemutatni a gyakorlatot, de nem kapott rá lehetőséget. A következő feladatnál ezért piszkálni kezdte a társait. A tanár közbeavatkozott:

- a) Ez vagy te! Így akarod felhívni a figyelmet magadra! Ha tovább folytatod, úgy hajítalak ki innen, hogy a lábad sem éri a földet!
- b) Ül le a padra, és maradj is ott! Ezen a héten egyik órán sem játszhatok a többiekkel!
- c) Miért csinálod ezt? Valami baj van? Beszéljük meg!
- d) Nem szabad ilyet csinálni, még balesetet okozol vele! Olyan szomorú vagyok, hogy ennyit rosszkodtok!
- e) Ez a gyerek a mai órán nem játszik!

1. Testnevelés órán szekrényugrás a feladat. Lili nem mert felugrani a szekrényre. Hosszas rábeszélés után mégis megpróbálja, de megcsúszik és leesik a szekrényről. A kislány sírni kezd, a tanár odalép hozzá:

- a) Rossz volt nézni Lili amit csináltál! Agyongyakorolhatod magad, akkor sem leszel sokkal jobb!
- b) Szerencsére nincs komolyabb baj! Ugorj bátrabban, meglátod, a segítséggel biztos sikerülni fog!
- c) Ugye, nem történt komolyabb bajod? Ül le a padra, és jelezd, ha vissza szeretnél állni.
- d) Ha jobban odafigyeltél volna, nem lennék most ennyire megijedve.
- e) Nem történt semmi különös. Elmondom a lényegét, és a segítséggel ugrasz még néhányat!

1. Testnevelés órán a hatodikosok fél perces fogót játszanak. Misi a játék hevében fellöki az egyik osztálytársát. Erre a tanár megszólal:

- a) Az ilyen mindenkivel előfordul. Álljatok fel, és játsszatok tovább!
- b) Ha fáj valamid, akkor ülj le a padra. Mára befejeztük a játékot.
- c) Segíts felállni az osztálytársadnak. Kérj elnézést tőle. Ha ez máskor is előfordul, akkor kiállítalak a játékból.
- d) Úgy látom, nincs komolyabb baj. Ha jobban figyeltek egymásra, az ilyen balesetek elkerülhetőek lennének!
- e) Az ilyen viselkedés megengedhetetlen az iskolában. Büntetésből nem játszatsz tovább!

1. Testnevelés órán a gyerekek párosával végezték a gyakorlatokat. Miután beosztotta a tanár a párokat, Kati titokban helyet cserélt a mellettük lévő pár egyikével, mert nem akart Ági párja lenni. Persze a tanár észrevette, és így szólt:

- a) Állj vissza a helyedre. Itt én egyedül vagyok az, aki a párokat kijelölheti!
- b) Az ilyen viselkedés büntetésért „kiabál”! Az óra végi játék számodra már be is fejeződött!
- c) A párokat nagyság és ügyesség szerint állítottam össze. Ha helyet cserélsz valakivel, előfordulhat balesetveszélyes felállás.
- d) Nagyon unom már, amit csinálsz! Nem véletlenül jelöltem ki a helyed.
- e) Megkérek, hogy gyorsan állj vissza a helyedre, mert így nem tudsz dolgozni velünk!

Köszönjük, hogy segítőkészen részt vettél ezekben a játékokban!

Irodalom

- Horváth-Szabó K. (1991): *Konfliktusok az iskolákban*. Oktatókutatató Intézet, Budapest.
- Horváth-Szabó K. (1994): Konfliktusmegoldó stratégiák. *Új Pedagógiai Szemle*, 11. 28–33.
- Rókuszfalvy P. – Stuller Gy. – Kelemenné T. E. (1981): *Pedagógusszemélyiség és tanárképzés*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Rókuszfalvy P. (1986): *A sport és testnevelés pszichológiája*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Sallai É. – Szekszárdi J. (2000): *Emberi kapcsolatok. Munkafizet és tanári kézikönyv*. AKG Kiadó, Budapest.
- Szekszárdi J. (1995): *Utak és módok. Pedagógiai kézikönyv a konfliktuskezelésről*. IFA-Magyar ENCORE.
- Szőke-Milinte E. (2004): Pedagógusok konfliktuskezelési kultúrája. *Új Pedagógiai Szemle*, 1.
- Ungárné Komoly J. (1978): *A tanító személyiségének pedagógiai-pszichológiai vizsgálata*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Vass M. (1985): *A tanári tevékenység mint tanárképzési modell*. Felsőoktatási Testi Nevelési Konferencia. Veszprém. 369–371.